

МОВА ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

УДК 811.161.2.81'373'7

Людмила ЛОНЬКА

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ МИХАЙЛА СТАРИЦЬКОГО

У статті проаналізовано функціональні особливості фразеологізмів Михайла Старицького, узятих з мовлення представників Середньої Наддніпрянини, говірки якої лягли в основу формування української літературної мови. З'ясовано суть таких функцій: 1) оцінної; 2) емоційно-експресивної; 3) гумористичної; 4) іронічної; 5) функції характеристики персонажа; 6) етикетну. Суть оцінної функції полягає в тому, що фразеологізми викликають у читача певне ставлення до зображуваного, дають йому оцінку – позитивну чи негативну. Емоційно-експресивна функція полягає в тому, що фразеологізми характеризують стан мовця або його ставлення до висловленого. За допомогою цих фразеологізмів автор передає настрій, почуття, емоції (переживання, радість, ненависть, гордість, захоплення, тривогу, відразу, хвилювання, співчуття). Суть гумористичної функції полягає в дотепному зображенні якогось явища чи характеру персонажа, його мовлення, поведінки тощо.

Установлено, що більшість фразеологічних одиниць поєднує в собі кілька функцій. Оцінна та функція характеристики персонажа можуть супроводжуватися експресивним та емоційним забарвлен-

ням. Гумористична функція насамперед є виявом комічного, смішного, що часто переростає в іронічне. Досить уживаними є фразеологізми етикетного та антиетикетного змісту. В етикетних формулах подано привітання, вішунвання, побажання добра, допомоги тощо. Українці – це віруюча нація, тому багато фразеологізмів відображає віру у вищі сили, прагнення знайти в них захист. Найвиразнішим засобом репрезентації прокльонів, присяги, яка набуває негативного змісту, є вигуківі фразеологізми. Вони вказують на характер українців, їхню запальну вдачу.

Досліджено, що ФО М. Старицького є невід'ємним елементом його естетично спрямованої мовотворчості.

Ключові слова: фразеологізм, функція, оцінна функція, емоційно-експресивна функція, гумористична функція, іронічна функція, функція характеристики персонажа, етикетна функція.

Постановка проблеми. У фразеологічному багатстві української мови відображено мудрість народу, його історичний досвід, світогляд, систему моралі, своєрідність духовної і матеріальної культури, через це фонд етнофразем українців є індивідуальним і неповторним. Доречно вжиті, фразеологізми етнокультурознавчого змісту впливають на слухача або читача, допомагають виразніше передати думку, надають мові емоційного забарвлення. Саме тому фразеологізми становлять надзвичайно важливий інтерес для дослідника, для усіх тих, хто користується словом як засобом духовного впливу на особистість.

Середньонаддніпрянищина (лівобережна Черкащина), де народився і ріс майбутній письменник і говірки якої лягли в основу формування української національної мови, мала неабиякий вплив на формування світогляду М. Старицького, адже чути щодня народне мовлення, насичене фразеологізмами, не могло не відбитися на його творчій манері. Саме в живому мовленні народжуються фразеологізми, бо справжнє життя слова можливе лише в мовленні, а потім переноситься в художній текст, виконуючи в ньому різні функції.

Народне мовлення живить соками літературну мову, є її життєдайним корінням, тому вивчення народної фразеології, яка є засобом збереження національної культури, є важливою проблемою сучасної лінгвістики, адже кожен регіон має свої певні фразеологічні

уподобання, які «цілком відповідають світосприйманню його мешканців, способу господарства й навіть ландшафтним особливостям цього краю» [1, 196]. Зацікавленість народною фразеологією можна пояснити й тим, що вона, «конденсує весь складний комплекс культури й психології певного народу, неповторний спосіб його образного мислення, у фразеології більш за все знаходить відображення своєрідність життя й побуту того чи іншого народу» [2, 13].

Дослідження народної фразеології дасть можливість виявити специфічні риси менталітету українського народу, які зумовлені особливостями світосприйняття, системою моральних цінностей й принципами виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Народну фразеологію в різні часи досліджували Б. Ларін [3], С. П. Бевзенко [4], Г. Аркушин [5], Г. Добролюжа [1], Н. Бабич [6], М. Демський [7], Й. Онишкевич [8], Г. Ступінська [9], М. Олійник [10], В. Чабаненко [11], В. Ужченко та Д. Ужченко [12]. На матеріалі творів М. Старицького засоби вираження експресивності фразеологізмів дослідила автор статті. Тому пропонується праця продовжує цикл розпочатих досліджень у цій царині. Отже, **актуальність дослідження** зумовлена невизначеністю функціонально-стилістичних особливостей фразеологізмів у досліджуваному джерелі, адже вони є органічним компонентом мовної палітри письменника.

Метою статті є визначення функцій, які виконують фразеологізми в драматичних творах письменника.

Виклад основного матеріалу. Образні вислови, якими є фразеологізми, приховують у собі об'ємну згорнуту інформацію, яка є «специфічним способом відображення й оцінювання осіб, предметів, явищ і ознак, ситуацій, різних стосунків» [13, 230]. Фразеологізми у творах Михайла Старицького виконують такі функції:

1. **Оцінна функція.** Вона полягає в тому, що фразеологізми викликають у читача певне ставлення до зображуваного, дають йому оцінку – позитивну чи негативну. Фразеологізми з позитивною оцінкою вказують на схвалення, прихильність, співчуття чи захоплення: Дмитро (Дзвонарісі): *Мені, може, ваша сорочка ближче до тіла, ніж своя* (14, 78), чим прагнув викликати в матері Катрі певне співчуття.

Негативну оцінку виражають фразеологізми на позначення негативних властивостей, некрасивої зовнішності персонажа тощо: Явдоха, не вдоволена Ільком, говорить про нього: «*Клятий Ілько обчеркнув її курячим зубом*» (15, 26); *Розплодилась* брехунців довгоязиких, як жаб після дощу (15, 523); Ач, який мальований та цяцькований, як та синиця (15, 531).

2. Емоційно-експресивна функція. Суть цієї функції в тому, що фразеологізми характеризують стан мовця або його ставлення до висловленого. За допомогою цих фразеологізмів автор передає настрій, почуття, емоції (переживання, радість, ненависть, гордість, захоплення, тривогу, відразу, хвилювання, співчуття). Емоційні фразеологізми теж містять компонент оцінки, виражають позитивні чи негативні почуття, характеризують психічний стан мовця, передбачаючи існування додаткового стилістичного колориту. Емоційне завжди експресивне. В основі експресивних мовних одиниць лежать соціопсихологічні та власне мовні критерії виражальних засобів. Насичення короткого відрізка тексту багатьма ФО створює враження неперервного стану емоційного збудження: Секлита: *Дочка їх дурна водить за носа, ганя на орчику, як цуциків, а вони й губи розвішали* (14, 148); Секлита до Голохвостого: *Я за свою дочку очі тобі видеру з лоба! Наробив бешкету та й зуби скалить* (14, 134). Емоційні фразеологізми поєднують словесні засоби передачі душевного стану, дії з назвою міміки чи жестів (семантичний і жестовий спосіб). Зовнішній прояв психічних станів вербалізований у мові за допомогою фразеологізмів, що вказують на сукупність виражальних рухів м'язів обличчя: *губи розвішали, зуби скалить, видерти очі з лоба, оком стріляти, продавати витрішки*. Переживання може супроводитися фізичними змінами, що фіксують у фразеологізмах як певне порушення звичної діяльності частин організму людини: *Мов світ мені піднявся, аж від серця відлягло* (15, 654); Секлита про Проню: *Та я отой носатий панційон так відманіжила, так вишустрила на всі боки, що аж баньки повитріщали* (15, 654), де ФО має значення 'зневажл. Широко розкрити очі, виявляючи здивування, безтямність, гнів' (16, 108); Хропко: *Ти йому толком кажи, а воно тобі витрішки продає* (15, 512). Фразеологізми можуть позначати аномальне функціонування органів, нетрадиційний вигляд: колір, температуру, розмір, рухливу активність: *Катря: У мене*

серце з грудей трохи не вискочить, аж у очах темріє, аж мороз поза спиною йде, так страшно! (14, 67). Катря: *Я така щаслива, у мене все аж кипить у грудях од ...щастя* (14, 114). Побажання фізичного недугу відображає ФО вигуківого характеру: *Щоб йому набігло під обома очима по пухицю – з копицю завбільшки* (15, 88).

Експресивність може виражатися порівняльними конструкціями: *А грамота йому – як корові сідло* (15, 543), розмовними лексемами у складі ФО, застарілими словами, лексемами зневажливо-го характеру: *Плетеш ти дурницю* (14, 49), *Дметься, як шкурат на огні* (14, 123). Експресія зростає, якщо логіка й мовна ситуація уможливають сприймання фразеологізму водночас і в прямому, і в переносному значенні. ФО набуває виразності через логічне розгортання її в подальшому контексті: Проня Секлеті: *Не злякались і ми вас, бо руки короткі*, на що Секлета відповідає: *«До такого носа, як у тебе, то й короткими дістану»* (14, 148).

3. Гумористична функція. Суть гумористичної функції полягає в дотепному зображенні якогось явища чи характеру персонажа, його мовлення, поведінки тощо. Українці як нація з властивим їй почуттям гумору завжди підмічали в довкіллі, своїх знайомих, сусідах все те, що викликало сміх. Фразеологізми, народившись у гумористичній душі нашого народу, надають мові певного колориту. Комічне враження справляють на читача (слухача) слова Голохвостого: *Гріх у міх, спасеніє в торбу* (15, 630); *Хольора на її голову* (15, 634). У «Різдвяній ночі» Грицько, друг Вакули, говорить примовками: *«Та за нашу ласку, дайте нам ковбаску, а в подарунок – кожному поцілунок»* (15, 70). Жартівливе забарвлення має і трансформована ФО *кортить котів сала, та – зась!* (15, 71) з відомих *любить, як кіт сало, поглядає, як кіт на сало* – «хтось ласий до чужих жінок». Інший варіант цього фразеологізму вживає письменник: *Бачить кіт сало, та сили мало* (15, 125). Гумористичний ефект справляє на читача й ужитий Оксаною фразеологізм *Таки мене мов бісик крутить* (15, 73), яким вона дає собі характеристику.

Комічне може виражатися й римованими прислів'ями: *Все в руках у мене горіло – і гульня, і діло* (15, 81), – говорить Солоха про свою молодість; чи інша ФО: *нехай вона [чарка] зніме наругу та залле нашу тугу*, – говорить Шило (15, 140).

Сміх викликають і роздуми Солохи про чоловіків: **Поповоди-мо за вуса ще; Я не дурна, не на таку напали; Отак дури їх, а й слід: не лізь, діду, на вишню, бо вб'єшся!** (15, 83). Гумористично забарвлює контекст і мовлення дяка, який надмірно вживає канцеляризми – слова старослов'янського походження: *Почто убо, ліпообразная Солохо, і досі не отверзаєте серця свого на моленія мої* (15, 86). Гумористичний ефект створюють і фразеологізми, побудовані на контрасті ситуацій: Кабиця, старий козак, гультьай, з оперети «Чорноморці», незадоволений тим, що Маруся не хоче за нього виходити заміж, говорить: *«Поцілуй мене сьогодні, а я тебе завтра»* (15, 42). Ситуаційний комізм може досягатися й нісенітними ситуаціями: Явдоха («Чорноморці») говорить дочці, яка благає її не віддавати заміж за нелюбого: **«Матері на здогад буряків, щоб дали капусту»** (15, 48). Гумористичну функцію виконують і ті фразеологізми, у яких наявне порівняння з порушенням смислових дистрибуцій між порівняльною частиною і словами фразеологічного оточення, зокрема для вираження ознак, процесів: *любить, як собака цибулю!* (15, 21); *Понімаєте ви, як свині в апальщинах* (14, 124); *Гарний, як свиня в дощ* (14, 24), та ФО з контекстуальними антонімічними компонентами, які можна вважати авторськими новотворами: *Шило: З тобою по-чеськи, а ти, бачу, по-песьки* (15, 137).

Жартівливе забарвлення мають і вигуківі фразеологізми: *Пошли, господи, щоб наші дівчата не брикалися та за нами, молодцями, побивалися, Щоб коси потіпали й на собі волосся порвали* (15, 73); *Щоб тебе на живіт потягло! Нехай же нашому ворогові ікнеться, як собака з тину урветься,* – говорить Шпонка Шиліві (15, 135).

4. Іронічна функція. Засобом створення іронії є уживання у ФО лексем, що належать до різних стилів: *Він у тих законах, як миша у крупі, – на законах спить, законами укривається, законами і дише* (15, 516), ФО розмовного характеру, які вказують на незадоволення: *А тепер більше яйця курей учать* (15, 523), зіставлення неподєднаних понять (абстрактних і конкретних іменників): *Недарма кажуть що у хлопця ласки, як на тихій воді ряски* (15, 547).

Іронію викликають і ФО – відомі прислів'я, зміст яких розгортається в подальшому контексті: Голохвостому більше до вподоби перша частина прислів'я: *Платте первое дело, потому што по*

платтю всякого стрічають (14, 125), на що Степан, представник народу, відповідає: *А по уму виряджають* (14, 125).

5. Функція характеристики персонажа. Суть цієї функції полягає в тому, що за допомогою фразеологізмів може зображуватись портретна характеристика персонажа, його зовнішність, внутрішні якості, внутрішній стан, мовна характеристика персонажа.

На позначення зовнішності автор вживає такі ФО: Вакула: «*А я, мов той дурень, і очей не здолаю звести*» (15, 60); Цвіркунка про Марусю («Чорноморці»): *як маків цвіт* (15, 37); Ївга до Ілька: *А сам ще парубком звется! Посоловів, неначе кіт у м'ясниці* (15, 18), до Марусі про Ілька: *брови – колесом, вуси – війами (дишилом)* (15, 18).

Внутрішній світ персонажа відображають такі ФО: 'сердитий' – *мов квац у дощ* (Одарка про Вакулу – «Різдвяна ніч»); 'проворний' – *І землі під собою не чує* (Солоха про Чуба); 'неврівноважена, неспокійна' – *Солоха сама не своя* (14, 90); Кабиця: *на мене найшло* (15, 44); поведінку людини, її характер відображає ФО *видно Хому по походу* (15, 42); *щира душа* (15, 44) – Тупиця про Кабицю («Чорноморці»); 'гоноровитий' – *задере носа* (15, 10); Ілько про козаків: *землі під собою не чують* (15, 15); *гордощі їй посіли* (15, 24) – Наталка про Марусю; 'в'їдливий' – *в'ївся, мов жаба, в печінки мої* (15, 17) – автор трансформує відомий фразеологізм *сидіти в печінках* із метою передати ступінь вияву ознаки *набридливий*, 'хоробрий' – *на поталу не дасть* (15, 24). Дворянство охарактеризоване ФО *як з ключця батіг* (15, 134).

На позначення інтенсивності зображення зовнішності, внутрішнього стану автор вживає такі ФО: *аж порох з нього сиплеться* (15, 530), *аж у третій піт ударило* (15, 527), *аж у носі закрутить* (15, 524), *У мене аж серце окипіло* (15, 543).

Мовлення персонажів описане такими ФО: Вакула про Оксану: *Наче окропом линула* (15, 60); Явдоха до дочки: «*Ти його не знаєш, та й варнякаєш, що тобі на язик навернеться*» (15, 26). На позначення процесу говоріння автор вживає й такі ФО: *плести дурниці, верзти теревені; наплів три (два) мішки гречаної вовни; блоха, а й та кашля*.

6. Етикетна функція. Вона полягає в тому, що ФО виражають привітання, побажання, а також ФО виконують антиетикетну функцію, уживаючись як лайливі вислови, прокльони, замовляння, забобони тощо. Формули клятьби – ще одна з ознак характеру українців: Шпортуниха: *От щоб мені води не захотілося пити!* (15, 97);

Ткачиха: *От хоч землі з'їсти!* (15, 97). Секлита проклинає Голохвостого: *А бодай вам язик усох, не казавши лихого слова!* (14, 167); Чуб проклинає Вакулу («Різдяна ніч»): *Щоб йому набігло під обома очима по пухирю з копцю завбільшки* (15, 88). У лайливих ФО частовживаним компонентом є *чорт* як втілення темних, злих сил: *Бодай його, одноокого чортяку, возом переїхало!* (15, 269); *Проваліться у пельку до чорта разом з вашим родом!* (15, 257). Прокльони можуть бути звернені не лише в бік іншої особи, а й у власний: Михайло: *Будь я проклят всіма, хто мені дорогий* (14, 41).

У мові Голохвостого підряд уживані формули прокльонів набувають форми присяги, яка є проявом лукавства персонажа: *Та щоб я луснув! Бодай я завтрашнього дня не діждав, бодай я завтра на своїх ремінних пасах повісився, бодай я зарізався в своїй хаті своєю бритвою, коли не вірите! Нехай мене покарають усі печерські святі! Нехай мене покрие великий лаврський дзвін, коли я брешу... Ну, хай мене поб'є Братська Божа Матір, коли брешу* (14, 137). Деякі ФО на позначення прокльонів викликають сміх через уживання у них лексем, що мають жартидливе забарвлення: Кабиця про Наталку («Чорноморці»): *Щоб тебе гуска вбрикнула! Хай тобі стонадцять куп!* (15, 22); Горпина: *Стій же! Наскребу і я тобі моркви!* (15, 254) («Утоплена, або Русалчина ніч»).

У лайливих ФО відобразився спосіб господарювання, ремесло українців, зокрема компонентом таких ФО є ковальська лексика: *А, щоб тебе ковадлом по пиці!* (15, 88); *Щоб тебе молотами пошкварило* (15, 88), лексика шевців: *Пристане як шевська смола* (15, 124).

Українці – це нація, яка вірить у Бога, вищі сили, тому потребує від них захисту, допомоги: *Нехай Бог благословить нашу долю* (14, 67); *Щастя вам, Боже!* (14, 68). Однак українці тривалий час були неприхильними до служителів церкви: попів, дяків, які часто порушували Божі заповіді – займалися перелобом, тому й висміювали їх. Ужиті дяком старослов'янізми для освідчення Солосі в коханні викликають сміх, адже ця мова була офіційною для церкви, а не побуту: *Почто убо, ліпообразная Солохо, і досі не отверзете серця свого на моленія мої!* (15, 86).

Національний колорит мають стійкі сполуки на позначення привітання, побажання, віншування: *Будьте здорові з святим вечором!* (15, 70).

Висновки. Отже, ФО М. Старицького є невід'ємним елементом його естетично спрямованої мовотворчості. Доречно вжитий

та уміло використаний письменником фразеологізм здатний змінити багатослівну логічну побудову, образно узагальнити сказане, поживавити мовлення на надати йому емоційно-експресивної тоналності. Більшість фразеологізмів взята з мовлення своїх земляків, окремі є індивідуально-авторськими. Фразеологічна система Михайла Старицького є багатогранною, тому ФО виконують переважно функцію характеристики персонажа, надають йому оцінку (переважно негативну). Значна кількість фразем виконує гумористичну функцію, зумовлену жанровою специфікою творів, а також емоційно-експресивну. Тому подальше вивчення функцій фразеологізмів у художньому тексті є важливим і перспективним під кутом зору етнолінгвістики, оскільки фразеологізми найповніше відбивають національний характер мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Добролюба Г. Народна фразеологія як засіб збереження національної культури / Г. Добролюба // Михайло Андрійович Жовтобрюх і сучасна українська лінгвістика : зб. матер. всеукр. наук. конф. – Черкаси : Брама-Україна, 2006. – С. 195–201.
2. Ройзензон Л. И. Фразеология и страноведение / Л. И. Ройзензон // Бюллетень по фразеологии. – Самарканд, 1972. – № 1. – 148 с.
3. Ларін Б. О. Про народну фразеологію / Б. О. Ларін // Українська мова в школі. – 1959. – № 5. – С. 29–36.
4. Бевзенко С. П. Актуальність вивчення української діалектної фразеології / С. П. Бевзенко // Мовознавство. – 1974. – № 2. – С. 15–19.
5. Аркушин Г. Сказав, як два зв'язав: Народні вислови та загадки із Західного Полісся і західної частини Волині / Г. Аркушин. – Люблін; Луцьк, 2003. – С. 76–133.
6. Бабич Н. Д. О фразеологическом словаре буковинских говоров / Н. Д. Бабич // Вопросы фразеологии : Тр. Самарканд. ун-та им. А. Навои, 1075. – Вып. 272. – С. 5–13.
7. Демський М. Т. Дери́ваційна база діалектної фраземіки з бойківського ареалу / М. Т. Демський // Українська діалектна лексика : зб. наук. праць. – К. : Наукова думка, 1987. – С. 45–67.
8. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок / М. Й. Онишкевич. – К. : Наук. думка, 1984. – Ч. 1–2.
9. Ступінська Г. Ф. Фразеологія лемківського говору української мови: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.02. – українська мова / Г. Ф. Ступінська. – Івано-Франківськ, 2000. – 21 с.

10. Олійник М. Я. Фразеологія гуцульських говірок : дис. канд. філол. наук: 10.01.02 – українська мова / М. Я. Олійник. – Л., 2002. – 222 с.
11. Чабаненко В. Фразеологічний словник говірок Нижньої Наддніпрянщини / В. Чабаненко. – Запоріжжя, 2001. – 201 с.
12. Ужченко В. Фразеологічний словник східнословобожанських і степових говірок Донбасу. – 4-е вид. / В. Ужченко, Д. Ужченко. – Луганськ, 2002. – 263 с.
13. Космеда Т. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики / Т. Космеда. – Л. : ЛНУ ім. І. Франка, 2000. – 350 с.
14. Старицький Михайло. Вибрані твори / М. Старицький. – К. : Дніпро, 1971. – 467 с.
15. Старицький Михайло. Драматичні твори : у 8 т. / М. Старицький. – К. : Дніпро, 1964. Т. 2. – 602 с.
16. Фразеологічний словник української мови : у 2 кн. [Укл. В. М. Білоноженко, В. О. Винник, І. С. Гнатюк] / Ін-т української мови НАН України. – Книга 1. – К. : Наукова думка, 1993. – 528 с.; Книга 2. – 980 с.

Одержано редакцією – 19.11.2015

Прийнято до публікації – 10.12.2015

Summary. Lonska L. I. Functional and stylistic peculiarities of phraseological units in myhaylo starytsky's works. Introduction. M.Starytsky's drama works are rich in phraseological units. Their source is the language of the native speakers of the Middle Dnieper Region, whose dialects served the basis for the formation of the Ukrainian literary language. The creation of phraseological units is based on secondary nomination or on semantic substitution of their meaning. Communicative significance of phraseological units is determined by their emotional, expressive and evaluative meaning. Phraseological units give the language bright national peculiarities. That's why phraseological units investigation is of great importance for linguists.

Folklore phraseology of different regions of Ukraine was studied by B. Larin, S. Bevzenko, G. Arkushin, G. Dobrolyozha, N. Babich, M. Demsky, Y. Onyshkevich, G. Stupinska, M. Oliynyk, V. Chabanenko, V. Uzhchenko, D. Uzhchenko and others.

The purpose of the article is to analyse functional peculiarities of phraseological units in M.Starytsky's works.

Main results of the investigation. Phraseological units perform the following functions in M.Starytsky's works: 1) evaluative function; 2) emotional expressive function; 3) humorous function; 4) ironic function; 5) function of personage

characterization; 6) etiquette function. The main purpose of the evaluative function is determined by the ability of phraseological units to influence the reader's attitude to the characters of the book, to estimate them positively or negatively. Emotional expressive function is determined by the ability of phraseological units to reflect the speaker's attitude to the characters and speaker's state of mind at the moment of speaking. Phraseological units help the author to express his feelings and emotions (joy, hatred, pride, adoration, worry, disguise, excitement, sympathy). The main point of humorous function is in the witty description of different phenomena or characters, their speech, behaviour, etc. Phraseological units perform ironic function: 1) when lexical components of set phrases which belong to different styles are combined in one context; 2) when word-combinations are used in the opposite to their literal meaning; 3) as a kind of a concealed mockery – when there is a disparity between what is said and what is meant, when it shows positive or neutral attitude of the speaker to the phenomenon but in fact expresses negative evaluation of it.

In reality the majority of phraseological units combine two or three functions in their meaning. Thus, evaluative function and function of personage characterization can be combined and acquire expressive and emotional colouring. Humorous function often develop into ironic one. Phraseological units of the etiquette and anti-etiquette meaning are also often used. Congratulations, wishes of good, health are expressed in different etiquette formulas. Ukrainians are the nation of believers in Christianity concepts, that's why many phraseological units reflect their faith in God and gods, their wish to find protection in them. The most expressive means of representation of curse, oath with negative meaning are exclamatory phraseological units. They show the character of the Ukrainians and their passionate nature.

Scientific novelty of the investigation results are determined by the fact that the author of the article is the first who gives his own classification of phraseological units in M. Starytsky's works according to the functional criterion.

Author's conclusions and propositions. Phraseological units in M. Starytsky's works are integral elements of his esthetic language creative activity. Phraseological units make the author's language more lively, give it emotional and expressive colouring. That's why further analysis of phraseological units in fiction texts is important and promising from the point of view of ethnolinguistics and country study.

Key words: phraseological unit, function, evaluative function, emotional expressive function, humorous function, ironic function, function of personage characterization, etiquette function.